

ДУМАТА КАТО ЛЕКСИКАЛНО СРЕДСТВО В ТЕКСТА

Като градивен материал на езика думите реализират своето значение и придобиват комуникативна употреба в състава на словосъчетанието и изречението. Думата става средство за общуване само чрез формите на свързаната реч.

Лексикологията освен, че изследва думите като самостоятелни речникови единица, тя спомага и да се установят езиковите норми, за да се избегнат разнообразните грешки в речевата практика.

Що е езикова норма? - правило за употребата на думите с оглед на тяхното значение, словообразуване, формообразуване и построяване на изречението, за единен изговор и правопис. Езиковите норми не се измислят от никого. Те се осигуряват исторически и се определят от развитието на обществото и неговата култура. Езиковите норми определят правилността на книжовния език. Те са образец, към който всеки трябва да се стреми. Нормата се характеризира с устойчивост и стабилност. Тя определя кое е правилно и кое не-препоръчва употребата на едни езикови средства и отхвърля употребата на други. Без нормите книжовния език би се смесил със диалектите и жаргонната реч, и би изгубил културната си функция.

Като система от норми българският език се оформя през Възраждането.

Лексикалните норми са част от езиковите норми. Употребата на лексикалните средства зависи от няколко неща- от ситуацията в която става общуването, от жанра, типа и тематиката на писменото и устното изложение.

Лексикалните норми в определен етап от развитието на книжовния език са стабилни, но едновременно с това и променливи. За разлика от граматичните норми те се променят в сравнително по-кратък период. Промените са вследствие от развитието на самия език и общество.

Видове думи според звуковия им състав и лексикалното им значение:

- **антоними** - двойка думи от една и съща част на речта с противоположно значение (ден- нощ; високо- ниско). Контекстови антоними- схващат се като такива в определен контекст.
- **синоними** - близки по значение думи, които се различават по форма - пишат се и се чуват различно. Синонимите са думи, които могат да се заместват една с друга в контекста. Взаимозамяната не може да бъде условие за синонимия. Тя е следствие от семантичната близост на думите. В много случаи взаимната замяна между синонимите отнема от текста част от спецификата, която внася всеки от тях
- **омоними** - думи с еднакъв звуков състав, но различни по лексикално значение (ток - на обувка; електричество).
- **пароними** - думи, близки по звуков състав, но с различно лексикално значение (фактура- фрактура; предам- придам).

ДУМА И КОНТЕКСТ (ПОДТЕКСТ)

Като градивен материал на езика думите реализират своето значение и придобиват комуникативна употреба в състава на словосъчетанието и изречението. Думата става средство за общуване само чрез формите на свързаната реч.

Лексикалното значение на думата се реализира в определен контекст* (**контекст** - част от текст около дума или израз, която определя или уточнява значението им, ограждащ текст.) Така една дума поставена в различен контекст може да се реализира с различни лексикални значения.

Например:

Син на даскал Ботьо Петков.

Цветът на очите му е **син**.

ПОДТЕКСТ Смисъл, който се влага или изразява в изказване/текст не пряко, а се подразбира.